

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/121/99

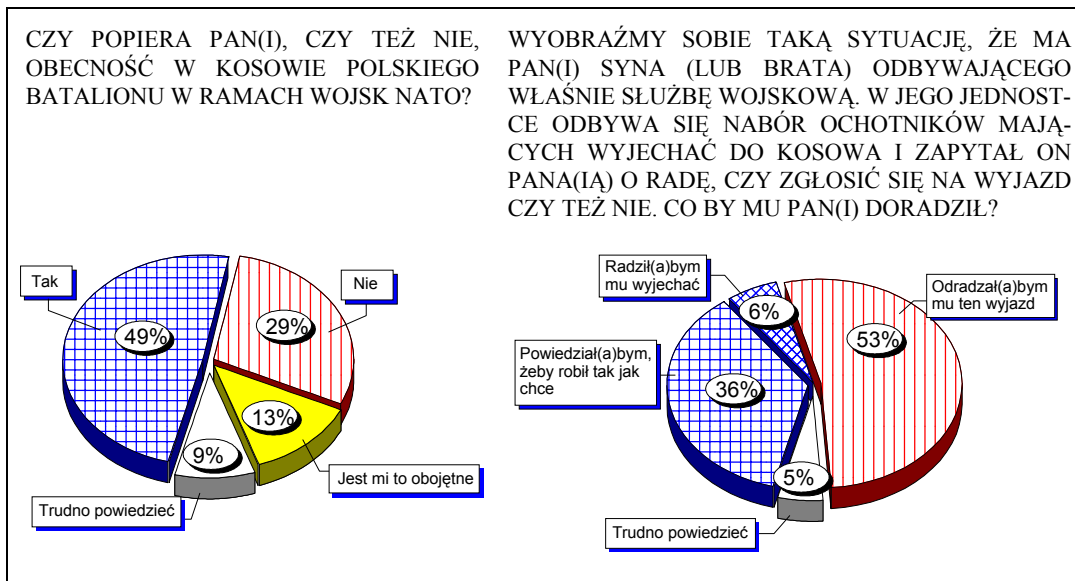
POLSCY ŻOŁNIERZE W KOSOWIE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Połowa badanych (49%) popiera obecność jednostki Wojska Polskiego w Kosowie w ramach sił NATO, tylko niespełna co trzeci respondent (29%) jest temu przeciwny. Nieco ponad połowa (53%) nie chciałaby jednak, aby wśród żołnierzy polskich w Kosowie znalazł się ktoś z ich bliskich.

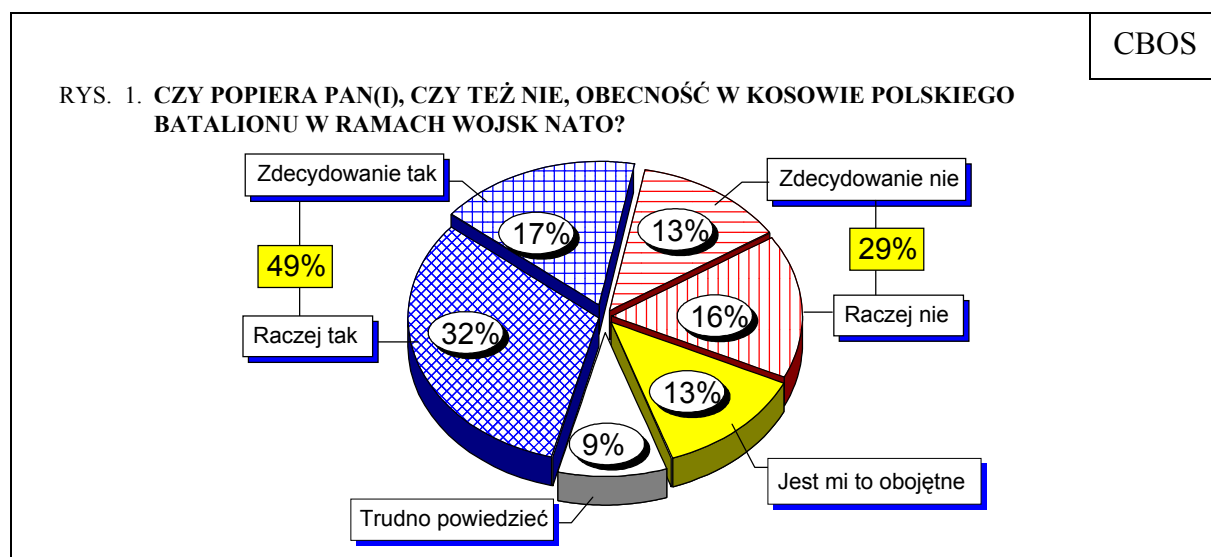

- Odpowiedzialność za to, że w Kosowie doszło do krwawego konfliktu, spoczywa - zdaniem ponad połowy (58%) badanych - po stronie jugosłowiańskiej. Tylko stosunkowo nieliczni ankietowani (6%), przede wszystkim o poglądach lewicowych, winę przypisują Paktowi Północnoatlantyckiemu lub Stanom Zjednoczonym, a znikoma grupa (2%) badanych - Albańczykom. Trzeba jednak podkreślić, że co czwarty respondent nie ma wyrobionego zdania na ten temat.
- Tylko co dziewiąty (11%) badany sądzi, że po tym, co się stało w Kosowie, będzie możliwe dalsze współzycie Serbów i Albańczyków w ramach jednego państwa.

Minęły niespełna dwa miesiące od zakończenia bombardowań Jugosławii. Wojska serbskie opuściły Kosowo, a na ich miejsce wkroczyły siły NATO. W ramach tych wojsk w Kosowie pełnią również służbę polscy żołnierze. Powstaje jednak pytanie, co dalej? Czy po tym, co się stało, możliwe będzie zgodne współżycie w Kosowie Serbów i Albańczyków? W lipcowym sondażu¹ zapytaliśmy Polaków, jak postrzegają te problemy, jak reagują na obecność naszych żołnierzy w tak zapalnym punkcie Europy.

OBECNOŚĆ POLSKICH ŻOŁNIERZY W KOSOWIE

Żołnierze polscy już wielokrotnie uczestniczyli w misjach pokojowych poza granicami kraju. Batalion polski, pełniący obecnie służbę w Kosowie, po raz pierwszy jednak występuje w ramach sił NATO - jako jednostka pełnoprawnego członka tego Sojuszu. Także zadania, jakie tam spełnia, mają w znacznym stopniu charakter odmienny - i trudniejszy - od dotychczasowych misji nadzorowania rozejmu w rejonach konfliktów. Toteż szczególnie ważny jest stosunek opinii społecznej do obecności polskiej jednostki w Kosowie.

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (110) przeprowadzony w dniach od 7 do 13 lipca ‘99 na liczącej 1055 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

Połowa badanych akceptuje obecność polskiego batalionu w Kosowie w ramach wojsk NATO². Jest to najwyższy z dotychczas zanotowanych wskaźnik poparcia dla wysyłania żołnierzy polskich za granicę na tereny objęte konfliktami. W poprzednich sondażach stopień akceptacji takich decyzji wahał się w granicach 30% - 40%. Jesienią ubiegłego roku blisko połowa (47%) badanych odpowiadając na pytanie dotyczące ogólnej reguły postępowania³ wyraziła sprzeciw wobec wysyłania żołnierzy polskich na tereny objęte konfliktami, tylko 36% zaś popierało taką akcję. Podobnie w roku '95 - ewentualne wysłanie polskich oddziałów do Bośni popierało 35% ankietowanych⁴, natomiast w roku '94, gdy doszło do interwencji na Haiti, za uczestniczeniem w niej Polaków opowiedziała się tylko niespełna jedna czwarta badanych (23%)⁵.

Warto jednak przypomnieć, że w maju bieżącego roku 36% respondentów wyraziło aprobatę udziału żołnierzy polskich w walkach na terenie Kosowa, w razie gdyby zapadła decyzja o podjęciu przez NATO działań zbrojnych z użyciem wojsk lądowych⁶.

Obecność polskiej jednostki w Kosowie w większym stopniu popierają mężczyźni niż kobiety, mieszkańcy miast niż wsi, a także - częściej niż pozostali - badani z wykształceniem średnim i wyższym. Również silniejszym od innych poparciem wyróżnia się młodzież, a zwłaszcza uczniowie i studenci. Poparcie to jest tym wyższe, im większe zadowolenie z własnych warunków materialnych.

Najsilniej jednak stanowisko w tej sprawie wiąże się z poglądami politycznymi badanych⁷. Wśród osób utożsamiających się z lewicą zdania są podzielone - 42% popiera obecność żołnierzy polskich w Kosowie, a 40% jest temu przeciwnych. Wśród respondentów deklarujących poglądy centrowe odsetek popierających jest dwukrotnie większy niż odsetek

---

² Dla porównania podajemy, że w czerwcu '99 66% Amerykanów popierało obecność wojsk Stanów Zjednoczonych w Kosowie (badanie Instytutu Gallupa dla CNN/USA Today), według Public Perspective, June/July 1999.

³ „Czy popiera Pan(i) wysyłanie żołnierzy polskich za granicę na tereny objęte konfliktami?”.

⁴ Zob. komunikat CBOS „Polacy o konflikcie w Bośni”, wrzesień '95.

⁵ Por. komunikat CBOS „Czy polscy żołnierze powinni pojechać na Haiti?”, październik '94.

⁶ Zob. komunikat CBOS „Stosunek do interwencji NATO w Jugosławii”, maj '99.

⁷ Patrz tabele aneksowe.

osób, które są przeciwnego zdania, natomiast wśród badanych identyfikujących się z prawicą - czterokrotnie. W czasie trwania nalotów na Jugosławię bardzo podobnie zróżnicowana była aprobata tej akcji⁸.

Można przypuszczać, że obecne zaangażowanie NATO w Kosowie traktowane jest jako dalszy ciąg interwencji Sojuszu, wskutek czego także stosunek do zaangażowania Polski na tym terenie różnicuje się podobnie i zależy również od poglądów i sympatii politycznych.

Tabela 1

Potencjalne elektoraty ugrupowań politycznych	Czy popiera Pan(i), czy też nie, obecność w Kosowie polskiego batalionu w ramach wojsk NATO?			
	Tak	Jest mi to obojętne	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach			
UW	75	8	13	4
AWS	67	10	18	5
PSL	47	14	35	4
SLD	46	11	38	5
Niezdecydowani	46	14	24	16
Nie zamierzający głosować	39	17	31	13

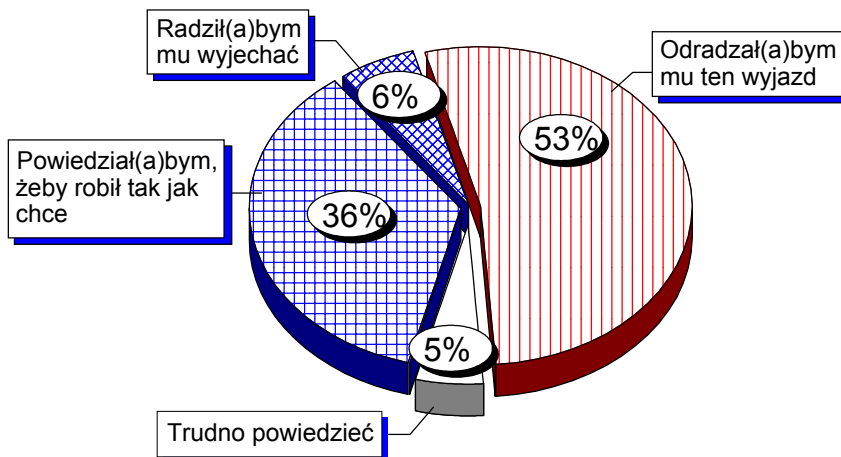
V Cramera=0,190

Dotychczas mowa była o stosunku polskiego społeczeństwa do obecności naszych żołnierzy w Kosowie. Zapytaliśmy jednak również, jak badani zareagowaliby na udział w misji na tym terenie kogoś z ich bliskich - syna lub brata. Jak można się było spodziewać, postawy wobec takiej konkretnej sytuacji są inne, choć też niejednoznacznie przeciwne udziałowi w prowadzonej tam misji. Ponad połowa badanych (53%) odradzałaby swoim najbliższym wyjazd do Kosowa, a więcej niż jedna trzecia (36%) pozostawiłaby decyzję samym zainteresowanym.

---

⁸ Por. komunikat CBOS „Stosunek do interwencji NATO w Jugosławii”, maj ‘99.

RYS. 2. WYOBRAŹMY SOBIE TAKĄ SYTUACJĘ, ŻE MA PAN(I) SYNA (LUB BRATA) ODBYWAJĄCEGO WŁAŚNIE SŁUŻBĘ WOJSKOWĄ. W JEGO JEDNOSTCE ODBYWA SIĘ NABÓR OCHOTNIKÓW MAJĄCYCH WYJECHAĆ DO KOSOWA I ZAPYTAŁ ON PANA(IA) O RADE, CZY ZGŁOSIĆ SIĘ NA WYJAZD CZY TEŻ NIE. CO BY MU PAN(I) DORADZIŁ?

Zarówno wśród osób wyrażających obojętność w sprawie obecności żołnierzy polskich w Kosowie, jak i tych, którzy nie mają sprecyzowanego zdania na ten temat, co najmniej połowa odradzałaby swoim najbliższym taki wyjazd. Nawet wśród respondentów popierających obecność w Kosowie żołnierzy polskich niemal jedna trzecia (29%) wolałaby, aby nie znalazł się tam nikt z ich bliskich.

Tabela 2

Czy popiera Pan(i), czy też nie, obecność w Kosowie polskiego batalionu w ramach wojsk NATO?	Co doradził(a)by Pan(i) synowi/bratu?			
	Radził(a)bym mu wyjechać	Powiedział(a)bym, żeby robił tak jak chce	Odradzał(a)bym mu ten wyjazd	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Tak	11	55	29	5
Jest mi to obojętne	0	34	61	5
Nie	0	11	89	0
Trudno powiedzieć	2	22	50	26

V Cramera=0,348

KTO PONOSI ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA KONFLIKT W KOSOWIE?

Odpowiedzialnością za konflikt w Kosowie badani obarczają przede wszystkim prezydenta Slobodana Miloszewicza. W odpowiedziach na pytanie otwarte⁹ wymieniło go imiennie 44% badanych. Łącznie z osobami wskazującymi rząd, przywództwo Jugosławii bądź Serbii, a także Serbów **58% ankietowanych sądzi, że wina leży po stronie serbskiej.** Armie Wyzwolenia Kosowa lub Albańczyków jako odpowiedzialnych za to, co się stało w Kosowie, wymieniło tylko 2% badanych. Nieco częściej wymieniane było NATO (3%). Łącznie z osobami wskazującymi na Stany Zjednoczone lub Zachód, a także mówiącymi o „sferach biznesowych” lub „producentach nowoczesnej broni” itp. **6% respondentów winą za krwawy konflikt obarcza stronę, która podjęła interwencję.**

Zdaniem **10% badanych wina leży po obu stronach konfliktu.** Zaliczamy tu zarówno odpowiedzi mówiące o tym wprost (7%), jak i wskazujące na jego podłoże historyczne („zadawniony konflikt”), religijne czy etniczne, a także nieliczne (1%), ale znamienne wypowiedzi typu: „brak tolerancji”, „ludzie za bardzo się nienawidzą”. Ponadto 2% respondentów obarcza odpowiedzialnością Rosję i jej politykę. Co czwarty (25%) badany nie ma wyrobionego zdania w tej sprawie, natomiast 4% respondentów udzieliło odpowiedzi niejasnych bądź nie dających się jednoznacznie sklasyfikować.

Ocena odpowiedzialności za konflikt w Kosowie wiąże się w pewnym stopniu z poglądami i sympatiami politycznymi. Wśród tych, którzy winą obarczają NATO, Stany Zjednoczone bądź Zachód w ogólności, połowa identyfikuje się z lewicą, a tylko 8% - z prawicą. Zwolennicy poszczególnych partii i ugrupowań politycznych odpowiedzialność tę postrzegają następująco:

---

⁹ To znaczy takie, na które odpowiedź badani formułują sami, bez żadnej sugestii ze strony ankietera.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty ugrupowań politycznych*	Kto, Pana(i) zdaniem, jest przede wszystkim odpowiedzialny za to, że na terenie Kosowa doszło do krwawego konfliktu?				
	Strona serbska	NATO, Stany Zjednoczone, Zachód itp.	Obie strony	Inne bądź niejasne odpowiedzi	Trudno powiedzieć
	w procentach				
AWS	71	2	7	9	13
PSL	72	0	6	11	21
SLD	61	12	11	10	13
UW	73	1	11	9	11
Niezdecydowani	41	4	14	2	42
Nie zamierzający głosować	49	6	9	7	35

* Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ treść jednej odpowiedzi mogła zawierać elementy mieszczące się w więcej niż jednej kategorii.

Oto szczegółowa kategoryzacja odpowiedzi na to pytanie.

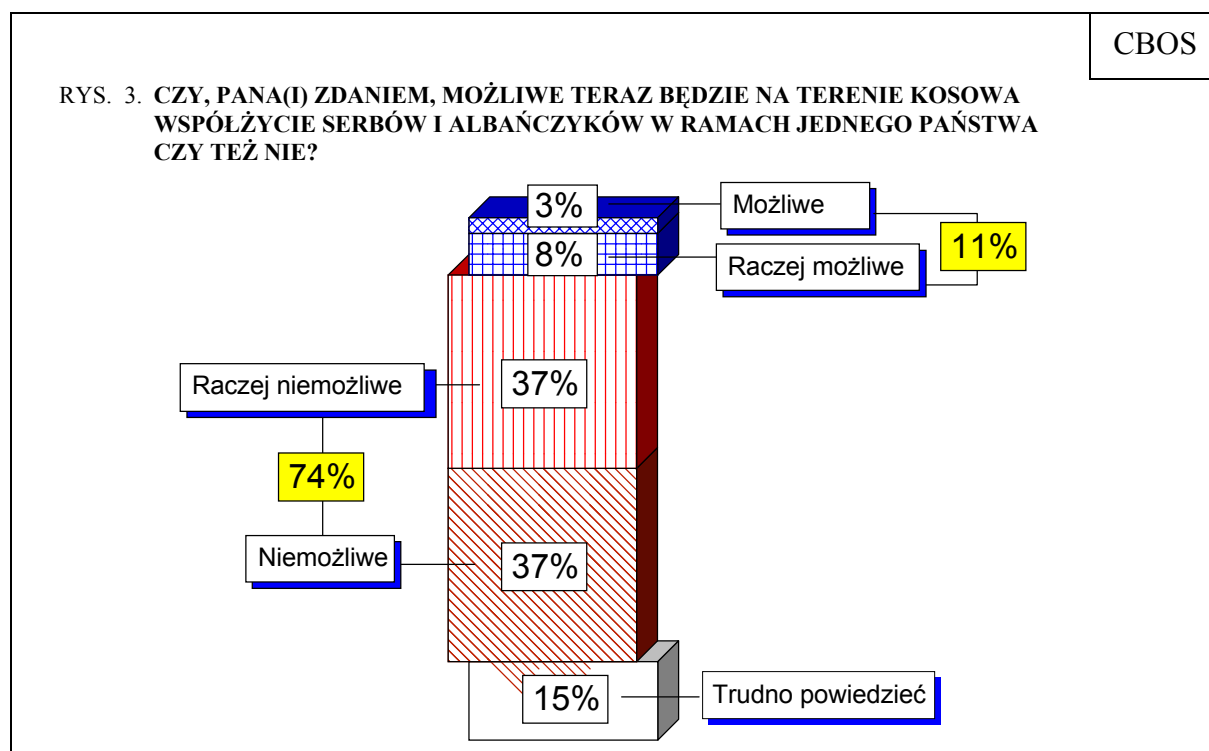
		CBOS
Odpowiedzi ankietowanych wskazujące, że odpowiedzialność ponoszą:		
Slobodan Miloszewicz		44%
Serbowie, Serbia, Jugosławia		12%
Rząd, władze, „przywództwo” Serbii, Jugosławii		8%
Obie strony konfliktu, „wszyscy”		7%
NATO		3%
Stany Zjednoczone, Bill Clinton		2%
Albańczycy, Armia Wyzwolenia Kosowa		2%
Rosja		2%
Wypowiedzi ogólnikowe, np. „układy polityczne”, „walka o wpływy” ¹⁰		1%
Inne bądź niejasne		3%
Trudno powiedzieć		25%

¹⁰ Warto wspomnieć, że było też kilka odpowiedzi wskazujących na ONZ bądź „wspólnotę międzynarodową”, ponieważ nie interweniowały wcześniej.

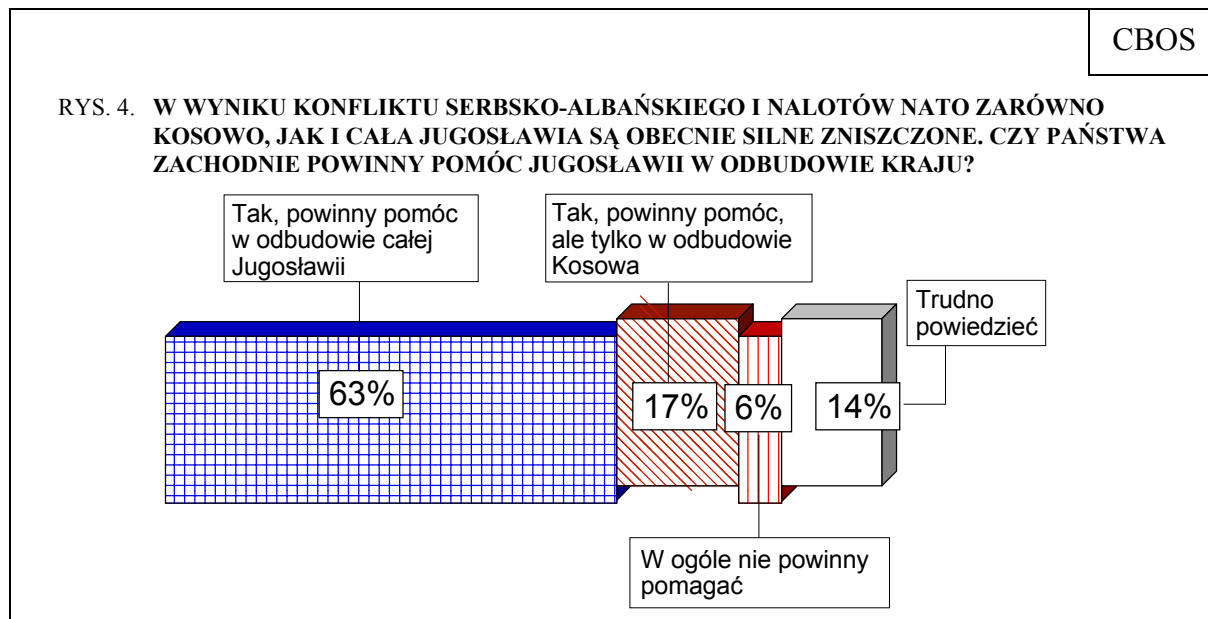
CO DALEJ?

Co Polacy myślą o przyszłości Kosowa? Czy po tym, co się stało, możliwe będzie dalsze współzycie Serbów i Albańczyków w ramach jednego państwa?

Jak widać, odpowiedź jest dość jednoznaczna - trzy czwarte badanych uważa, że dalsze współzycie zwaśnionych narodów w ramach jednego państwa jest niemożliwe. Obecność na tym terenie wojsk NATO, w tym i żołnierzy polskich, ma według założeń służyć doprowadzeniu do sytuacji, aby było ono możliwe.

Niemal równie jednoznaczne jest stanowisko ankietowanych w kwestii pomocy w odbudowie ze zniszczeń wojennych. Jedynie 6% badanych sądzi, że państwa zachodnie nie powinny pomagać Jugosławii. Zdecydowana większość natomiast uważa, że należy pomóc w odbudowie i pomoc ta powinna obejmować całą Jugosławię.

Polacy są raczej zgodni w opiniach dotyczących pomocy dla Jugosławii w odbudowie kraju ze zniszczeń spowodowanych bombardowaniami NATO. Na opinie te nie mają wpływu ani cechy społeczne czy demograficzne badanych, ani ich poglądy polityczne.

★

★

★

Obecność żołnierzy polskich w Kosowie w ramach wojsk NATO spotyka się z dużą aprobatą badanych, choć większość nie chciałaby, aby znalazł się tam ktoś z ich bliskich. Podobnie jak poprzednio, w stosunku do podjęcia przez NATO interwencji na tym terenie, także i w tym przypadku, stosunkowo najniższą aprobatą wyróżniają się osoby o poglądach lewicowych, a szczególnie zwolennicy SLD.

Odpowiedzialność za to, że w Kosowie doszło do krwawego konfliktu, spoczywa, zdaniem ponad połowy badanych, po stronie jugosłowiańskiej. Tylko stosunkowo nieliczni respondenci, przede wszystkim o poglądach lewicowych, winę przypisują Paktowi Północnoatlantyckiemu lub Stanom Zjednoczonym, znikoma grupa zaś - Albańczykom. Trzeba jednak podkreślić, że co czwarty badany nie ma wyrobionego zdania na ten temat.

Tylko niewielka część respondentów uważa, że nie należy pomagać Jugosławii w odbudowie kraju ze zniszczeń spowodowanych bombardowaniami NATO. Zdecydowana większość natomiast jest zdania, że kraje zachodnie powinny udzielić pomocy całej Jugosławii, dalsze 17% sądzi, że pomoc ta powinna być skierowana tylko do Kosowa.

Jedynie co dziewiąty badany uważa, że dalsze współzycie Serbów i Albańczyków w ramach jednego państwa będzie możliwe.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy popiera Pan(i), czy też nie, obecność w Kosowie polskiego batalionu w ramach wojsk NATO?

	(%)				
	Tak	Jest mi to obojętne	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	49	14	29	9	1054
Płeć					
Mężczyźni	55	12	27	6	500
Kobiety	42	15	30	12	554
Wiek					
18-24 lat	61	15	20	5	151
25-34	48	15	32	5	186
35-44	55	11	25	10	192
45-54	45	17	32	6	227
55-64	37	15	36	13	127
65 lat i więcej	46	9	27	18	172
Miejsce zamieszkania					
Wieś	41	14	32	14	396
Miasto do 20 tys.	54	10	27	10	134
20 - 100 tys.	54	12	28	5	210
101 - 500 tys.	53	12	29	7	184
501 tys. i więcej mieszk.	53	22	21	4	129
Wykształcenie					
Podstawowe	42	14	30	14	306
Zasadnicze zawodowe	40	17	35	8	286
Średnie	58	10	25	7	368
Wyższe	58	16	23	4	95
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	55	22	20	3	76
Prac. umysł. niż. szczebla	62	6	28	4	96
Pracownicy fiz.- umysł.	51	10	32	7	78
Robotnicy wykwalifikowani	44	20	30	6	124
Robotnicy niewykwalifik.	50	24	19	7	45
Rolnicy	43	12	38	7	48
Pracujący na własny rach.	54	12	24	11	48
Bierni zawodowo					
Renciści	39	15	34	12	130
Emeryci	44	11	30	15	184
Uczniowie i studenci	71	9	21	0	56
Bezrobotni	53	8	28	11	114
Gospodynie domowe i inni	31	23	28	18	53
Pracuje w:					
sferze budżetowej	46	16	33	5	102
sekt. państw./publicznym	64	8	23	6	106
sp. właśc. pryw. i państwa	52	15	28	5	111
sekt. pryw. poza rolnict.	48	18	26	8	173
prywatnym gosp. rolnym	48	13	32	7	56
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	51	12	24	13	168
276 - 399	40	18	35	7	133
400 - 549	52	15	26	8	229
550 - 799	49	12	33	6	160
Powyżej 799 zł	59	11	27	3	144
Ocena własnych war. mater.					
Dobre	63	8	21	8	203
Średnie	48	13	30	8	497
Złe	41	18	31	10	351
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	47	5	42	6	68
Raz w tygodniu	46	14	27	12	567
1-2 razy w miesiącu	55	15	24	5	138
Kilka razy w roku	52	15	27	6	190
W ogóle nie uczestniczy	49	9	39	3	90
Poglądy polityczne					
Lewica	42	11	40	6	265
Centrum	54	15	25	6	273
Prawica	68	10	16	6	263
Trudno powiedzieć	29	18	35	19	249

Tabela 2. Kto, Pana(i) zdaniem, jest przede wszystkim odpowiedzialny za to, że na terenie Kosowa doszło do krwawego konfliktu? 1 - Strona serbska; 2 - NATO, Stany Zjednoczone, Zachód, Bill Clinton itp. 3 - Obie strony; 4 - Inne bądź niejasne odpowiedzi (%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	58	6	10	8	25	1051
Płeć						
Mężczyźni	64	6	10	8	18	500
Kobiety	51	6	9	7	32	552
Wiek						
18-24 lat	56	3	10	5	30	151
25-34	64	7	13	7	16	186
35-44	58	4	11	7	24	191
45-54	62	9	5	8	21	227
55-64	56	6	11	11	24	125
65 lat i więcej	46	4	7	8	39	172
Miejsce zamieszkania						
Wieś	50	4	10	6	35	394
Miasto do 20 tys.	60	5	8	9	22	133
20 - 100 tys.	56	6	13	7	26	210
101 - 500 tys.	67	9	7	6	14	184
501 tys.i więcej mieszk.	68	6	8	13	16	129
Wykształcenie						
Podstawowe	45	6	8	7	38	304
Zasadnicze zawodowe	63	3	9	7	22	285
Średnie	61	7	10	7	21	368
Wyższe	67	9	11	11	12	95
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	67	6	11	12	16	76
Prac. umysł.niż.szczebla	62	11	14	4	13	96
Pracownicy fiz.- umysł.	54	7	13	10	25	78
Robotnicy wykwalifikowani	71	5	8	6	19	124
Robotnicy niewykwalifik.	66	7	12	9	13	45
Rolnicy	54	5	0	10	37	45
Pracujący na własny rach.	54	0	12	14	21	48
Bierni zawodowo						
Renciści	48	10	11	5	32	130
Emeryci	51	4	7	10	31	184
Uczniowie i studenci	59	4	13	7	24	56
Bezrobotni	54	4	8	5	30	114
Gospodynie domowe i inni	62	1	7	2	33	53
Pracuje w:						
sferze budżetowej	64	10	13	6	15	101
sekt. państw., publicznym	58	11	9	11	16	106
sp. właśc. pryw. i państwa	73	4	12	5	11	111
sekt. pryw. poza rolnictw.	62	3	12	9	23	173
prywatnym gosp. rolnym	58	2	0	5	38	56
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	58	4	6	8	30	168
276 - 399	60	8	8	5	24	132
400 - 549	60	9	9	6	25	229
550 - 799	61	9	11	8	16	160
Powyżej 799 zł	68	6	10	12	11	144
Ocena własnych war. mater.						
Dobre	64	5	12	9	18	202
Średnie	57	5	10	6	26	496
Złe	55	8	8	9	28	351
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	59	4	8	4	27	66
Raz w tygodniu	58	5	8	6	27	566
1-2 razy w miesiącu	55	2	11	10	28	138
Kilka razy w roku	56	9	16	8	20	190
W ogóle nie uczestniczy	62	6	6	15	18	90
Poglądy polityczne						
Lewica	61	11	10	11	16	263
Centrum	62	4	14	9	18	278
Prawica	69	2	7	7	18	262
Trudno powiedzieć	37	5	7	3	51	249